

ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در چهارچوب حکمرانی خوب و ارتباط آن با کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی

بهناز بابائی مراد*

۱. استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. (نویسنده مسئول).

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۲۸ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۰/۰۲/۱۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۱۰/۲۱ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۶/۳۱

چکیده

امروزه با توجه به مشکلات و چالش‌های نظام شهری و اهمیت دستیابی به توسعه پایدار شهری، تغییر و تحولاتی در پارادایم‌های مدیریت شهری و ارائه خدمات شهری به وجود آمده است. این تغییر پارادایم، منجر به غالب شدن رویکرد حکمرانی خوب شهری شده است که به عنوان مناسب‌ترین و اثربخش‌ترین شیوه اداره شهرهای امروزی مطرح شده است. این رویکرد در اداره امور شهرها بر مبنای توسعه پایدار مردم‌سالار و برابرخواهانه، برای تاثیرگذاری تمامی کنشگران در مدیریت شهری و همچنین پاسخ‌گویی به تمامی نیازهای شهروندان است. در واقع امروزه شهرها برای مدیریت و اداره خود به رویکرد جدیدی از مدیریت دست یافته‌اند که حکمرانی خوب شهری نام دارد. با توجه به این که دو دستگاه مهم نهاد مدیریت شهری در ایران شوراهای شهری و شهرداری‌ها محسوب می‌شوند. این تحقیق به ارزیابی عملکرد مدیریت شهری اهواز در چهارچوب حکمرانی خوب و ارتباط آن با سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری پرداخته است. جامعه آماری تحقیق شهروندان بالای ۱۸ سال شهر اهواز در سال ۱۳۹۸ است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۴۰۰ نفر برآورد شده است. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که شاخص‌های حکمرانی خوب شهری (حق اظهارنظر و پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، کارایی و اثربخشی و مشارکت افراد) در سطح مطلوبی قرار ندارند و مدیریت شهری (شورای شهر و شهرداری) اهواز نتوانسته حکمرانی خوب شهری را محقق سازد. همچنین یافته‌های تحقیق نشان داد که رابطه معنادار مستقیمی بین سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی) و کیفیت زندگی شهری با حکمرانی خوب شهری وجود دارد. علاوه بر این، متغیرهای سرمایه اجتماعی ۰.۴۲ و کیفیت زندگی شهری ۰.۴۵ بر حکمرانی خوب شهری تاثیر دارند.

واژگان کلیدی: حکمرانی خوب شهری، مدیریت شهری، کیفیت زندگی شهری، سرمایه اجتماعی، شهر اهواز.

۱. مقدمه و بیان مسئله

امروزه شهرهای کشورهای در حال توسعه و نظام مدیریت شهری در این کشورها با مسائل و چالش‌های متعددی از جمله کمبود خدمات، کمبود بهداشت، افزایش بی‌رویه جمعیت، حاشیه‌نشینی، عدم مشارکت شهروندان در امور شهری، ضعف فرهنگ شهری، فقر، بدمسکنی، آلودگی هوا، ناامنی، بی‌عدالتی یا توزیع نابرابر امکانات در مناطق شهری و غیره رو به رو هستند. این در حالی است که مشکل عمده مدیریت شهری کمبود منابع مالی، فناوری‌های نوین و یا نیروی انسانی ماهر نیست، بلکه مشکل اصلی در شیوه اداره این عوامل است (تقوایی و تاجدار ۱۳۸۸، ۴۶، حسینی ۱۳۹۵، ۴۳). از سوی دیگر به دنبال تحولات گسترده جهانی، دگرگونی‌هایی در ساختار و کارکرد شهرها رخ داده است که تحلیل آن‌ها را برای مدیریت شهری، دشوار می‌سازد.

در نظام مدیریت شهری نوین برای رفع مشکلات و چالش‌های زندگی شهری، الگوهای متعددی ارائه شده است. یکی از این الگوها که مدل غالب در مدیریت شهری محسوب می‌شود، الگوی حکمرانی خوب شهری است (زیاری، نیک‌پی، و حسینی ۱۳۹۲، ۷۰). حکمرانی خوب شهری، شیوه نوین اداره امور شهری است و نوعی کنش متقابل بین حکومت یا مدیریت شهری، جامعه مدنی و بخش خصوصی است. حکمرانی شهری یعنی اثرگذاری همه ارکان تاثیرگذار شهری بر مدیریت شهر، با تمام مکانیسم‌هایی که به سوی تعالی شهر و شهروندان حرکت کنند، نه این که عرصه‌های عمومی و خصوصی کنار هم گذاشته شوند و فقط عرصه دولتی اختیاردار آن دو باشد (کاظمیان و دیگران ۱۳۹۲، ۱۱۸).

در این زمینه، در سال‌های اخیر تحقیقات زیادی در رابطه با حکمرانی خوب شهری در شهرهای مختلف ایران انجام شده است. این تحقیقات حکمرانی خوب را از ابعاد مختلفی بررسی کرده و نتایج متفاوتی را نیز ارائه داده‌اند. در مجموع، از نتایج این تحقیقات برمی‌آید که شهرهای ایران از نظر اصول حکمرانی خوب در جایگاه مناسبی قرار ندارند (رضوی ۱۳۹۲؛ اجزاء شکوهی، رهنما، و گوهری قاسم‌پور ۱۳۹۳). از این رو در اکثر شهرهای ایران و از جمله در شهر اهواز که از مشکلات متعددی در فرآیند مدیریت شهری چه از جانب درون‌سازمانی و چه از چه جانب برون‌سازمانی رنج می‌برد (فیروزی و علیزاده ۱۳۹۶، ۲۶۸)، مسئله اساسی چگونگی تحقق این مهم و ضرورت شکل‌گیری سازوکار حکمرانی خوب شهری می‌باشد. هم‌چنین، بدون تردید یکی از آثار حکمرانی خوب شهری را می‌توان در کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی بررسی کرد. چرا که از یک طرف حکمرانی خوب شهری دربرگیرنده شاخص‌های کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی نیز است و از طرف دیگر مفاهیم حکمرانی شهری، کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی مکمل یک‌دیگر بوده و در یک

راستا قرار دارند (توکلی و مومنی ۱۳۹۵). بر این اساس، هدف پژوهش حاضر، ارزیابی عملکرد مدیریت شهری اهواز در چارچوب حکمرانی خوب شهری و ارتباط آن با کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی شهروندان است.

۲. مبانی نظری

در بررسی مبانی نظری پژوهش، به مطالعه مفاهیم حکمرانی خوب شهری، مدیریت شهری، کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی پرداخته شده است:

۲-۱- حکمرانی خوب شهری

مباحث مربوط به حکمرانی، زمانی شروع شد که تنگناهای حکومت مشخص شد. این بحث و گفتگو بین حکومت و حکمرانی، منجر به شکل‌گیری پژوهش‌های بنیادی و کاربردی در زمینه حکمرانی شد و پرسش «چه کسی باید حکومت کند؟» تدریجاً به این پرسش تبدیل شد که «دولت چگونه باید حکومت کند؟» و «آیا باید مسئول و متصدی باشد یا مدیریت کند؟» (Boraz and Leglis 2010). حکمرانی، مجموعه مراداتی است که در آن، بخش عمومی، بخش خصوصی و نهادها و افراد، امور مشترک خود را مدیریت می‌کنند (مرتضوی ۱۳۹۴، ۱۰). حکمرانی به عنوان یک مفهوم، از دیدگاه‌های مختلفی مورد بحث قرار گرفته است و دربرگیرنده مجموعه‌ای از سازوکارهای منسجم، فرآیندهای، نهادها و ارتباطات متقابل است که در بستر آن، شهروندان و گروه‌های اجتماعی، ترجیحات، علایق و منافع خود را اظهار می‌کنند و برای تفاوت‌ها و اختلافاتشان، به رایزنی، میانجی‌گری و مذاکره می‌پردازند. آن‌ها در این مسیر، با حق و حقوق خود آشنا می‌شوند (Lupala 2015). حکمرانی، ترکیبی است از سنت‌ها (قواعد و آداب و رسوم)، نهادها و فرآیندهایی که تعیین می‌کنند چگونه قدرت باید اعمال شود، چگونه شهروندان حق مشارکت و اعتراض دارند و چگونه تصمیمات در زمینه مباحث عمومی اتخاذ گردد (دباغ و نفری ۱۳۸۸).

امروزه با توجه به مشکلات و چالش‌های نظام شهری و اهمیت دستیابی به توسعه پایدار شهری، شاهد تغییر و تحولاتی در پارادایم‌های مدیریت شهری و ارائه خدمات شهری هستیم. این تغییر پارادایم، منجر به غالب شدن رویکرد حکمرانی خوب شهری شده است که به عنوان مناسب‌ترین و اثربخش‌ترین شیوه اداره شهرهای امروزی مطرح شده است. این رویکرد در اداره امور شهرها بر مبنای توسعه پایدار مردم‌سالار و برابرخواهانه، برای تاثیرگذاری تمامی کنشگران در مدیریت شهری و هم‌چنین پاسخ‌گویی به تمامی نیازهای شهروندان است (محمدپور زرندي و طباطبایی مزداآبادی ۱۳۹۶، ۵).

اهداف کلان حکمرانی خوب شهری را می‌توان چنین برشمرد: (۱) بازشناختن جامعه مدنی برای تقویت و اعتلای بیش‌تر سازمان‌ها، نهادها و جوامع محلی؛ (۲)

از حکمرانی خوب، این ظرفیت را به وجود آورده تا هر کشوری مطابق با فرهنگ، ارزش‌ها و هنجارهای خود، مسیر دستیابی به حکمرانی خوب را ترسیم کرده و اگر هم لازم باشد به بومی‌سازی شاخص‌های آن بپردازد؛ چرا که حکمرانی خوب به دنبال تحمیل فرهنگ و ارزش‌های خاصی نیست بلکه شیوه‌هایی برای رسیدن به توسعه، رفاه و تعامل مؤثر دولت با جامعه مدنی و مردم را مدنظر قرار داده است (حشمت‌زاده، حاجی یوسفی، و طالبی ۱۳۹۶، ۵).

کاهش فقر و جدایی‌گزینی‌های اجتماعی، قومی، فرهنگی در شهرها؛ (۳) افزایش مشارکت و مداخله افراد و صاحبان منافع در فرآیندهای سیاسی درون شهرها؛ (۴) بهبود کیفیت معاش و افزایش امکان زندگی همه شهروندان؛ (۵) ایجاد فرصت و امکان برای مردم به منظور نشان دادن خواسته‌ها و آمال زندگی‌شان (کاظمیان ۱۳۹۵، ۱۵).

شاخص‌های متعددی برای ارزیابی و سنجش حکمرانی خوب شهری در نظر گرفته شده‌اند. تنوع شاخص‌ها و در عین حال پیوستگی آن‌ها در درون یک تعریف کلان

جدول ۱: شاخص‌های حکمرانی خوب شهری

صاحب‌نظر/ سازمان بین‌المللی	ابعاد حکمرانی خوب
بانک جهانی (۲۰۰۰)	پاسخگویی، مشارکت، شفافیت، کارایی و مسئولیت‌پذیری
دبیرخانه سازمان ملل متحد (۲۰۰۶)	مشارکت، پاسخگویی، کارایی، شفافیت، عدالت، حاکمیت قانون، مسئولیت‌پذیری و اجماع‌پذیری
رابرتس و همکاران ^۱ (۲۰۰۷)	شفافیت، عدالت، کارایی، پاسخگویی و مدیریت منابع
سریواستاوا ^۲ (۲۰۰۹)	مشارکت، کارایی، انصاف و شمولیت، قانون‌مداری، پاسخگویی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری و توافق
اپستاین و گنگ ^۳ (۲۰۰۹)	پاسخگویی، کنترل فساد، اثربخشی دولت، قانون‌مداری، آزادی‌های فردی و حقوق سیاسی
الهی (۲۰۰۹)	تساوی در برابر قانون، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، کارایی، رضایت‌مندی و توافق
لاک‌وود ^۴ (۲۰۱۰)	مشارکت، قانون‌مداری، شفافیت، عدالت، کارایی، انعطاف‌پذیری، ثبات و رضایت‌مندی

(زهیری ۱۳۹۳، ۹۷).

۲-۲- مدیریت شهری

مدیریت، فرآیند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات و هدایت و کنترل است (ستاری ساربانقلی و ذبیحی ۱۳۸۸، ۱۱۱). مدیریت شهری باید برای شهر برنامه‌ریزی کند، فعالیت‌های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت‌های انجام‌شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور انگیزه ایجاد کند. هدف مدیریت شهری، ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی است (صفائی‌پور ۱۳۹۶، ۱۶۹). شارما^۵ (۲۰۰۰) مدیریت شهری را مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی می‌داند که در تعامل با هم توسعه اقتصادی، کالبدی و اجتماعی نواحی شهری را شکل داده و هدایت می‌کند. بنابراین اصلی‌ترین وظیفه مدیریت شهری، مداخله در این نواحی با هدف ارتقای توسعه اقتصادی و بهروزی مردم و نیز تأمین خدمات ضروری است (حاجی‌لو و دیگران ۱۳۹۶). بنابراین، مدیریت شهری فرآیند تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در اداره شهر می‌باشد (لطیفی ۱۳۹۱، ۱۱). در عصر حاضر با توجه به توسعه کمی و کیفی شهرها، از نهادهای بسیار مهمی که نقش به‌سزایی در اداره و خدمات‌رسانی شهرها دارند و

از بین شاخص‌های متعدد حکمرانی خوب شهری، در تحقیق حاضر، پنج شاخص حق اظهار نظر و پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، اثربخشی و کارایی، و مشارکت برای سنجش حکمرانی خوب شهری مورد استفاده قرار گرفته‌اند. حق اظهار نظر و پاسخگویی بدین معناست که مردم بتوانند دولت و یا مدیریت شهری را در برابر آن چه که بر مردم تأثیر می‌گذارد مورد سوال و بازخواست قرار دهند (کمیجانی و سلاطین ۱۳۸۷، ۳). منظور از قانون‌مداری، مراعات چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن دست افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌ها است (آدینه‌وند، حاجی زاده، و قدمی ۱۳۹۲، ۴۷). منظور از مشارکت، قدرت تأثیرگذاران بر تصمیم‌گیری‌ها و سهمین شدن شهروندان در قدرت است (ابراهیم‌زاده و اسدیان ۱۳۹۲، ۲۱). شفافیت به مفهوم پیروی تصمیم‌های گرفته‌شده از مقررات و قوانین است و بدین مفهوم است که اطلاعات آزادانه در دسترس و مستقیماً در اختیار کسانی قرار گیرد که از این تصمیمات و اجرای آن تأثیر می‌پذیرند. هم‌چنین شفافیت یعنی اطلاعات کافی که به شکلی قابل فهم فراهم شده باشد (تقوایی و تاجدار ۱۳۸۸، ۵۳). کارایی و اثربخشی به این معناست که فرآیندها و موسساتی تأمین‌کننده نیازهای مردم‌اند، بهترین استفاده را از منابع در اختیار خود ببرند. مفهوم اثربخشی در حکمرانی خوب، استفاده پایدار از منابع طبیعی است و حفظ محیط زیست را در بر می‌گیرد

هر روز نقش آن‌ها در اداره و مدیریت شهری و تأمین نیازها و توسعه شهری پر رنگ‌تر می‌شود، شهرداری و شورای شهر هستند. امروزه شهرداری‌ها و شوراهای شهر، به خصوص در کلان‌شهرها، نقش تعیین‌کننده‌ای دارند؛ زیرا عملکرد خوب یا بد آن‌ها تأثیری مستقیم بر کیفیت زندگی شهروندان خواهد داشت. قطعاً هیچ نهاد حکومتی و غیرحکومتی در کشور وجود ندارد که به اندازه شوراهای شهری و شهرداری‌ها با لحظه لحظه زندگی شهروندان در ارتباط باشند (زاهدانی و زهری بیدگلی ۱۳۹۱، ۸۵). در واقع، می‌توان گفت نهاد مدیریت شهری در ایران مشکل از دو سازمان شوراهای اسلامی شهر و شهرداری‌ها است (ابراهیم‌زاده و اسدیان ۱۳۹۲؛ کوزه‌گر و دیگران ۱۳۹۵). هم‌چنین با توجه به دو عامل انتخابی بودن و ارتباط نزدیک و مستقیم با مردم، شهرداری‌ها و شوراهای شهر از مهم‌ترین عوامل تحقق حکمرانی خوب شهری محسوب می‌شوند (ابراهیم‌زاده و اسدیان ۱۳۹۲، ۱۸).

۲-۳- کیفیت زندگی شهری

کیفیت زندگی دارای ادبیات گسترده‌ای است که به صورت یکپارچه نبوده و اتفاق نظر کمی روی معنی و مفهوم آن وجود دارد (Cordell et al. 2011, 784). برخی این واژه را مترادف رفاه می‌دانند. دیگران آن را بیانی از رفاه می‌دانند که به وسیله مقدار کالای عمومی و پراکنش آن‌ها مشخص می‌شود (نقدی و بابایی ۱۳۹۴، ۳). رضایت کلی افراد از زندگی و بهزیستی یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آن‌ها (فنی، حیدری، و آقایی ۱۳۹۴، ۶۷)، برخی از تعاریف مورد استفاده برای کیفیت زندگی هستند. سازمان بهداشت جهانی، کیفیت زندگی را به این شکل تعریف کرده است: کیفیت زندگی به برداشت شخصی یک فرد از موقعیت جسمانی، روانی، اجتماعی و محیطی‌اش با توجه به فرهنگ و نظام ارزشی جامعه‌اش و نیز رابطه آن با اهداف، انتظارات، استانداردها و نیازهایش گفته می‌شود (Pereira and Cannavaro 2015, 184). کیفیت زندگی شهری مفهومی جدای از کیفیت زندگی نیست و در واقع تعریف و مصادیقی از کیفیت زندگی در حوزه شهر و مسائل مربوط به آن است (وظیفه‌دوست و امینی ۱۳۸۸، ۸). در تعریف، کیفیت زندگی شهری را احساس خوشایندی می‌دانند که از ترکیب هویت مکانی، خاطره جمعی و حس تعلق تاریخی به شهر به وجود می‌آید (موصوصی و لاجوردی ۱۳۹۳، ۷۱).

روش‌های گوناگونی برای مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری به کار گرفته شده است. با این وجود، تاکنون چارچوب جامع و مانعی برای مطالعه کیفیت زندگی به صورت یکپارچه و منسجم و متکی بر شاخص‌های مکانی و اجتماعی ارائه نشده است. با این حال در مطالعات اخیر، کیفیت زندگی به دو روش اندازه‌گیری می‌شود. روش اول، شاخص‌های عینی را برای سنجش کیفیت زندگی مورد

استفاده قرار می‌دهد. شاخص‌های عینی، شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی قابل سنجش برای انعکاس میزان تأمین نیازهای انسانی هستند که با استفاده از گزارش‌ها و آمار رسمی بررسی می‌شوند. این شاخص‌ها وضعیت ظاهری و ملموس زندگی را نشان می‌دهند. در این روش از شاخص‌هایی مانند تولید ناخالص داخلی، شاخص پیشرفت اصلی، شاخص سلامت اجتماعی و شاخص توسعه انسانی برای مقایسه‌های ملی و بین‌المللی استفاده می‌شود (خواجه شاهکوهی و دیگران ۱۳۹۱، ۲۸۶). در روش دوم، شاخص‌های ذهنی قرار دارند که سطح رضایت افراد و گروه‌ها را ارزیابی می‌کنند. این شاخص‌ها مبتنی بر گزارش افراد از ادراکات‌شان در مورد جنبه‌های مختلف زندگی است. این شاخص‌ها که مکمل متغیرهای اجتماعی، اقتصادی و محیطی‌اند، ادراکات و ارزشیابی‌های افراد را از وضعیت عینی زندگی‌شان نمایش می‌دهد. شاخص‌های ذهنی از پیمایش ادراکات، ارزیابی‌ها و رضایت ساکنین از زندگی شهری به دست می‌آیند، در حالی که شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند که غالباً از داده‌های ثانویه به دست می‌آیند (خادم‌الحسینی، منصوریان، و ستاری ۱۳۸۹، ۴۶).

۲-۴- سرمایه اجتماعی

مفهوم سرمایه اجتماعی را به طور کلی می‌توان منابعی تعریف کرد که میراث روابط اجتماعی‌اند و کنش جمعی را تسهیل می‌کنند. این منابع که از طریق اجتماعی شدن حاصل می‌شوند دربرگیرنده اعتماد، هنجارهای مشارکتی و شبکه‌هایی از پیوندهای اجتماعی است که موجب گرد آمدن افراد به صورتی منسجم و با ثبات در داخل گروه به منظور تأمین هدفی مشترک می‌گردد (زاهدی، شینانی، و علی‌پور ۱۳۸۸، ۱۱). از مهم‌ترین نظریه‌پردازان حوزه سرمایه اجتماعی می‌توان به بوردیو، کلمن^۷ و فوکویاما^۸ اشاره نمود.

از نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی برای بوردیو آن بستر فرهنگی ناشی از ساخت اجتماعی است که در ارتباط مستقیم با عادات افراد و میدان فرهنگی ناشی از کنش‌های اجتماعی، سازمان‌یافته و صورت‌بندی می‌شود (عباس‌زاده، علیزاده اقدم، و اسلامی نیاب ۱۳۹۱، ۱۴۷). جیمز کلمن نیز هم‌چون بوردیو، سرمایه اجتماعی را از سایر انواع سرمایه‌های فیزیکی، اقتصادی و انسانی متمایز می‌کند و برای آن خصلتی ساختاری و تعاملاتی قائل است که کنشگر با عضویت در گروه و تعامل با سایر کنشگران با رعایت اصول و قواعد مورد پذیرش در آن گروه و جلب اعتماد دیگران، به اطلاعات مورد نیاز دست می‌یابد و در فرآیند کنش از حیات جمعی برخوردار می‌گردد. بنابراین سرمایه اجتماعی تسهیل‌کننده کنش‌هاست (رسول‌زاده اقدم، عدلی‌پور، و کوهی ۱۳۹۵، ۱۰۱). از نظر فوکویاما سرمایه اجتماعی را به سادگی می‌توان به عنوان وجود

۴. روش تحقیق

این تحقیق در چهارچوب رویکرد کمی و به روش پیمایش انجام گرفته است. داده‌های تحقیق از طریق پرسش‌نامه جمع‌آوری شده‌اند. جامعه آماری تحقیق را شهروندان بالای ۱۸ سال شهر اهواز در سال ۱۳۹۸ تشکیل داده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد شد که البته به منظور افزایش دقت تحقیق ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای و به این صورت بود که در مرحله نخست، هر یک از مناطق هشت‌گانه شهرداری اهواز به عنوان یک خوشه در نظر گرفته شد. در مرحله دوم، کار نمونه‌گیری در داخل هر یک از خوشه‌ها انجام گرفت و بر اساس آن اغلب بلوک‌ها یا ساختمان‌های هر یک از خوشه‌ها در طرح نمونه‌گیری قرار گرفتند. در مرحله سوم به تناسب تعداد خانوارها در بلوک‌های انتخاب‌شده نمونه‌نهایی انتخاب شد و مصاحبه صورت گرفت. هم‌چنین در تحقیق حاضر برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و برای ترسیم مدل معادله ساختاری تحقیق از نرم افزار Amos استفاده شده است. برای سنجش روایی یا اعتبار پرسش‌نامه پس از رفع ایرادات اولیه، با استفاده از روش اعتبار محتوا، پرسش‌نامه نهایی بین پنج نفر از کارشناسان و اساتید جامعه‌شناسی، معماری، برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی ارائه شد و نظرات کارشناسی آنان نیز در پرسش‌نامه اعمال شد تا از نظر روایی، ایرادات احتمالی رفع گردد. هم‌چنین برای سنجش پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای تمامی متغیرها بالای ۰.۷۰ و در حد مطلوب است (جدول ۲).

مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میان‌شان مجاز است، در آن سهیم هستند (فوکویاما ۱۳۸۶، ۱۰).

دو بعد مهم و اساسی سرمایه اجتماعی، مشارکت و اعتماد است که در یک تعامل دوسویه و داده و ستانده با یکدیگر، سرمایه اجتماعی را شکل می‌دهند (قربانی، عوض‌پور، و راسخی ۱۳۹۵، ۲۷۸).

سرمایه اجتماعی که غالباً با نرخ مشارکت و درگیری افراد در زندگی اجتماعی و وجود اعتماد میان آن‌ها تعریف می‌شود، باعث کاهش هزینه‌های هماهنگی می‌شود و به کارایی و اثربخشی نهادهای دولتی و حاکمیتی کمک شایانی می‌کند (Bowles and Guinness 2002). هم‌چنین، سرمایه اجتماعی منجر به پاسخگویی و کارآمدی حکومت در برابر خواسته‌های جامعه می‌شود و زمینه را برای ارتباط و تعامل بیش‌تر میان شهروندان و حکومت مهیا می‌سازد و از این طریق باعث گسترش فضایل مدنی می‌شود (Borg et al. 2014).

۳. فرضیه‌های تحقیق

۱. عملکرد شهرداری اهواز در چهارچوب حکمرانی خوب شهری در سطح پایینی قرار دارد.
۲. عملکرد شورای شهر اهواز در چهارچوب حکمرانی خوب شهری در سطح پایینی قرار دارد.
۳. بین سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب شهری رابطه معناداری وجود دارد.
۴. بین کیفیت زندگی شهری و حکمرانی خوب شهری رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۲: ضرایب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق

متغیر	ابعاد	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ
حکمرانی خوب شهری	حق اظهار نظر و پاسخگویی	۴	۰.۸۰
	شفافیت	۴	۰.۷۲
	قانون‌مندی	۳	۰.۷۰
	اثربخشی و کارایی	۳	۰.۸۵
	مشارکت	۳	۰.۸۷
سرمایه اجتماعی	اعتماد اجتماعی	۲۲	۰.۹۴
	مشارکت اجتماعی	۱۴	۰.۸۸
کیفیت زندگی شهری	احساس بهزیستی	۱۴	۰.۸۷
	احساس رضایت	۶	۰.۷۹
	استانداردهای شهروندی	۱۸	۰.۸۵
	منزلت نقشی	۹	۰.۹۴

۵. یافته‌های تحقیق

هم‌چنین، از نظر پایگاه اقتصادی- اجتماعی، ۳۶ درصد پایین، ۴۱ درصد متوسط و ۲۳ درصد پایگاه اقتصادی- اجتماعی بالایی دارند.

در بررسی یافته‌های آماری پژوهش به مطالعه ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان، توصیف آماری متغیرهای تحقیق و سر آخر یافته‌های استنباطی پرداخته شده است.

۵-۲- توصیف آماری متغیرهای تحقیق

جدول ۳ نشان می‌دهد میانگین سرمایه اجتماعی در پاسخگویان ۸۷.۸۳ می‌باشد که نشان‌دهنده یک نمره متوسط در سرمایه اجتماعی شهروندان است. از میان شاخص‌های سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی با میانگین ۴۹.۱۶ و مشارکت اجتماعی با میانگین ۳۸.۷۰ نیز در سطح متوسطی قرار دارند. هم‌چنین کیفیت زندگی شهری و چهار شاخص آن همگی با توجه به میانگین به دست آمده در سطح متوسطی قرار دارند.

۵-۱- ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان

با توجه به نتایج به دست آمده، مشخص شد که در میان پاسخگویان، ۵۸ درصد مرد و ۴۲ درصد زن بوده‌اند. میانگین سنی پاسخگویان ۲۹ سال بوده است. ۶۱ درصد مجرد و ۳۹ درصد متأهل هستند. در بررسی وضعیت تحصیلی نیز مشخص شد که ۱۲ درصد دیپلم، ۱۴ درصد کاردانی، ۴۶ درصد کارشناسی و ۲۸ درصد نیز کارشناسی ارشد و بالاتر هستند. از نظر وضعیت شغلی نیز ۴ درصد خانه‌دار، ۴۸ درصد بیکار و ۴۸ درصد نیز شاغل بودند.

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی میزان سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان

متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
اعتماد اجتماعی	۲۴	۸۹	۴۹.۱۶	۱۷.۱۰
مشارکت اجتماعی	۱۴	۶۶	۳۸.۷۰	۱۱.۵۸
سرمایه اجتماعی	۴۷	۱۴۴	۸۷.۸۳	۲۴.۵۶
احساس بهزیستی	۲۷	۶۶	۵۱.۷۶	۹.۱۲
احساس رضایت	۶	۳۰	۱۶.۵۶	۵.۲۰
استانداردهای شهروندی	۱۸	۹۰	۶۱.۲۲	۱۲.۱۴
منزلت نقشی	۹	۴۵	۳۳.۸۶	۹.۱۵
کیفیت زندگی شهری	۶۷	۲۲۹	۱۶۳.۴۰	۲۸.۵۹

اهواز در سطح مطلوبی قرار ندارند و مدیریت شهری (شورای شهر و شهرداری) اهواز نتوانسته است حکمرانی خوب شهری را محقق سازد. بنابراین، فرضیه‌های اول و دوم تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرند.

اطلاعات جدول ۴ حاکی از آن است که میزان حکمرانی خوب شهری توسط شورای شهر و شهرداری پایین‌تر از میانگین یا سطح متوسط است. در واقع، نتایج نشان‌دهنده آن هستند که شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در

جدول ۴: شاخص‌های توصیفی میزان تحقق حکمرانی خوب در شورای شهر و شهرداری اهواز

ابعاد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
حق اظهار نظر و پاسخگویی	۴	۱۶	۷.۱۲	۳.۰۹
شفافیت	۴	۱۲	۶.۷۲	۲.۶۶
قانون‌مندی	۳	۱۴	۷.۲۰	۳.۶۵
اثربخشی و کارایی	۳	۱۱	۵.۲۲	۳.۱۹
مشارکت	۳	۱۵	۶.۹۲	۳.۵۰
حق اظهار نظر و پاسخگویی	۴	۲۰	۸.۱۰	۳.۵۰
شفافیت	۴	۱۷	۷.۰۶	۳.۵۴
قانون‌مندی	۳	۱۴	۶.۴۴	۳.۵۰
اثربخشی و کارایی	۳	۱۵	۵.۷۸	۲.۸۶
مشارکت	۳	۱۳	۵.۶۶	۲.۷۸

حکمرانی خوب شهری نیز افزایش پیدا می‌کند. همچنین بین کیفیت زندگی شهری و ابعاد آن با حکمرانی خوب شهری رابطه مستقیمی وجود دارد؛ به نحوی که با افزایش کیفیت زندگی شهری، میزان حکمرانی خوب شهری نیز افزایش پیدا می‌کند. بنابراین، فرضیه‌های سوم و چهارم تحقیق نیز مورد تأیید قرار می‌گیرند.

۵-۳- یافته‌های استنباطی

برای آزمون فرضیه‌های سوم و چهارم تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. اطلاعات جدول ۵ بیانگر آن است که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی) با حکمرانی خوب شهری همبستگی معنادار مستقیمی وجود دارد؛ به طوری که با افزایش سرمایه اجتماعی شهروندان، میزان

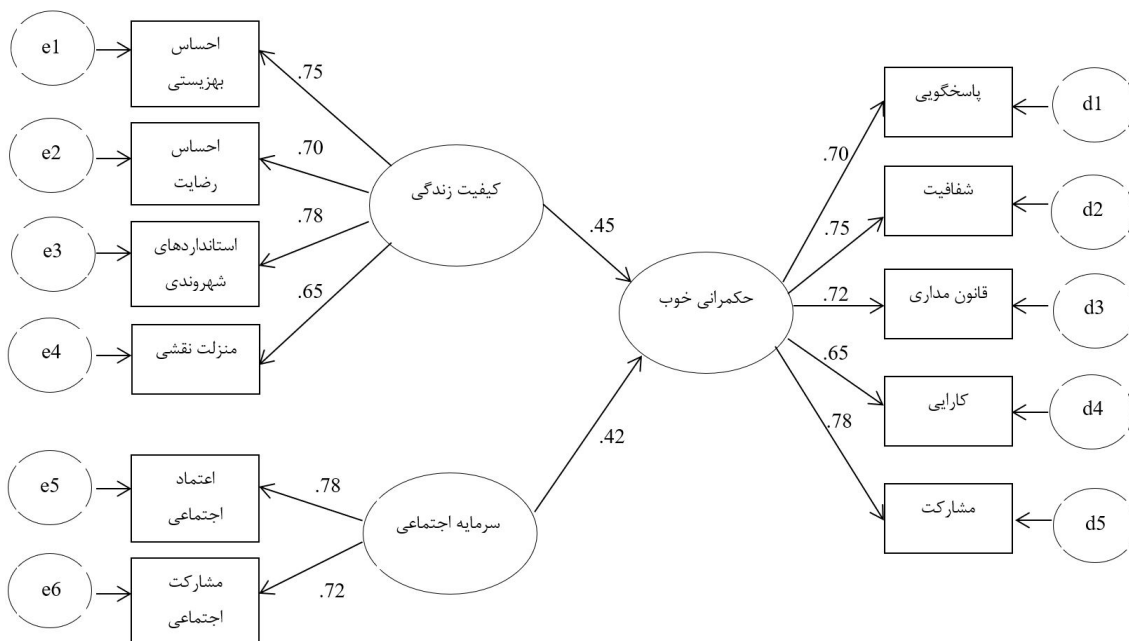
جدول ۵: آزمون فرضیه‌های تحقیق

متغیرها	مقدار همبستگی پیرسون	سطح معناداری	آزمون فرضیه
اعتماد اجتماعی و حکمرانی خوب شهری	۰.۳۳	۰.۰۰۰	تأیید
مشارکت اجتماعی و حکمرانی خوب شهری	۰.۱۷	۰.۰۰۱	تأیید
سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب شهری	۰.۳۱	۰.۰۰۰	تأیید
احساس بهزیستی و حکمرانی خوب شهری	۰.۲۴	۰.۰۰۰	تأیید
احساس رضایت و حکمرانی خوب شهری	۰.۲۲	۰.۰۰۰	تأیید
استانداردهای شهروندی و حکمرانی خوب شهری	۰.۳۴	۰.۰۰۰	تأیید
منزلت نقشی و حکمرانی خوب شهری	۰.۱۸	۰.۰۰۰	تأیید
کیفیت زندگی شهری و حکمرانی خوب شهری	۰.۳۲	۰.۰۰۰	تأیید

ابعاد نشان می‌دهد که هر کدام از معرفها تا چه اندازه تبیین‌کننده متغیرهای سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، حکمرانی خوب شهری هستند. آن طور که مشاهده می‌شود که متغیر اعتماد اجتماعی بیشترین سهم را در ساختن متغیر سرمایه اجتماعی، استانداردهای شهروندی بیشترین سهم را در ساختن متغیر کیفیت زندگی شهری و مشارکت افراد بیشترین سهم را در ساختن حکمرانی خوب شهری بر عهده دارند.

در ادامه، مدل معادله ساختاری تحقیق با نرم افزار Amos رسم گردیده و مشاهده می‌شود که متغیر وابسته یعنی حکمرانی خوب شهری از پنج بُعد تشکیل شده است. متغیر سرمایه اجتماعی ۴۲ صدم و کیفیت زندگی شهری ۴۵ صدم بر حکمرانی خوب شهری تأثیر دارند. همچنین مدل نشان‌دهنده آن است که متغیر سرمایه اجتماعی با دو بُعد و کیفیت زندگی شهری با چهار بُعد مورد سنجش قرار گرفته‌اند. مجذور بارهای عاملی هر یک از این

شکل ۱: مدل معادله ساختاری تحقیق

در جدول ۶، تعدادی از مهم‌ترین معیارهای برازش مدل آمده است. به طور کلی می‌توان گفت که همه شاخص‌های برازش مدل قابل قبول هستند. بنابراین مدل ترسیم شده،

نشان می‌دهد که داده‌های تجربی تحقیق می‌توانند تا حدودی با نظریه‌ها پوشش داده شوند.

جدول ۶: شاخص‌های برازش مدل

شاخص‌های برازش مطلق		شاخص‌های برازش تطبیقی					شاخص‌های برازش مقتصد	
GFI	AGFI	CFI	NFI	TLI	PCFI	PNFI	RMSEA	CMIN/DF
۰.۹۰	۰.۹۳	۰.۹۲	۰.۹۶	۰.۹۱	۰.۵۴	۰.۵۵	۰.۰۳	۳.۴۰

۶. بحث و نتیجه‌گیری

برای نخستین بار در این تحقیق، میزان تحقق حکمرانی خوب شهری در شهر اهواز و ارتباط آن با کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی شهروندان بررسی شد. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که شاخص حکمرانی خوب شهری (حق اظهار نظر و پاسخگویی، شفافیت، قانون‌مداری، اثربخشی و کارایی و مشارکت افراد) در شهر اهواز در سطح مطلوبی قرار ندارند و پایین‌تر از سطح متوسط هستند. این بدین معناست که عملکرد نظام مدیریت شهری اهواز (شهرداری و شورای شهر) در چهارچوب حکمرانی مطلوب نیست. این یافته در راستای یافته‌های تحقیق کوزه‌گر و دیگران (۱۳۹۵) و فیروزی و علیزاده (۱۳۹۶) است که نشان دادند در شهر اهواز شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در سطح مطلوبی قرار ندارند. لذا جهت افزایش عملکرد مدیریت شهری در چهارچوب حکمرانی خوب، نظام مدیریت شهری اهواز بایستی اقداماتی در زمینه اطلاع‌رسانی دقیق و آشکار اجرای برنامه‌های مختلف در سطح محله؛ تقویت سازمان‌های مردم‌نهاد یا غیرانتفاعی در راستای حضور پر رنگ مردم در تصمیم‌گیری‌ها؛ افزایش مشارکت مردم در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها برای اجرای برنامه‌های مختلف؛ شفاف نمودن قوانین شهری و آگاه ساختن مردم از قوانین نظام مدیریت شهری جهت جذب هر چه بیش‌تر مشارکت مردمی در اجرای این قوانین؛ واگذاری برخی وظایف و مسئولیت‌های شهری در سطح مناطق و محلات شهر هم‌چون زیباسازی محله، نگهداری از اموال عمومی و فضای سبز محله به ساکنان آن محله در جهت افزایش مشارکت مردم؛ پاسخگو بودن مدیریت شهری در مقابل شهروندان؛ گزارش‌های مستمر ماهانه و سالانه مدیریت شهری به شهروندان و گفتگو درباره موانع، مسائل و مشکلات موجود در برابر اجرای پروژه‌های شهری؛ نظرخواهی از شهروندان در مورد احداث پروژه‌های عمرانی در شهر؛ برگزاری جلسات ماهانه توسط مدیریت شهری و دعوت از صنف‌ها و ارگان‌های مختلف شهر برای هماهنگی بیش‌تر؛ فضاسازی برای بازدید مستمر شهروندان از برنامه‌های مدیریت شهری؛ شفافیت در ارائه عملکردها و صداقت در دادن اطلاعات به مردم؛ توجه بیش‌تر در زمینه یکسان عمل کردن مقررات و ارائه

خدمات یکسان برای همه محلات و غیره انجام دهد. هم‌چنین در این تحقیق به مطالعه رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری با حکمرانی خوب شهری پرداخته شد. یافته‌ها بیانگر آن است که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی) با حکمرانی خوب شهری رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد؛ به طوری که با افزایش سرمایه اجتماعی شهروندان اهوازی، شاخص‌های حکمرانی خوب شهری نیز افزایش می‌یابد. هم‌چنین این یافته‌ها در راستای پژوهش‌های پورمحمدی و دیگران (۱۳۸۹)، صالحی و دیگران (۱۳۹۳)، بولز و جینتیس (۲۰۰۲)، سمپسون و همکاران^۹ (۲۰۰۵)، جانکاسکیس و سیتی‌ین^{۱۰} (۲۰۰۷)، ریتز^{۱۱} (۲۰۱۳)، گو و دیگران^{۱۲} (۲۰۱۳) است. در تحلیل این امر هم‌راستا با چارچوب نظری و پژوهش‌های ساعی و دیگران (۱۳۹۰) و دوله و دیگران (۱۳۹۷)، می‌توان گفت اعتماد اجتماعی نشانگر آمادگی و زمینه‌ی بالقوه شهروندان برای همکاری و آمادگی آن‌ها را برای وارد شدن در فعالیت‌های مدنی است. با این نگاه، در سطح خرد، در پرتو سرمایه اجتماعی، اعضای جامعه به هم اعتماد می‌کنند و بر مبنای این اعتماد به تشکیل گروه‌ها و سازمان‌های جدید و همکاری در چارچوب آن‌ها مبادرت می‌ورزند. در سطح کلان نیز، با بالارفتن اعتماد اجتماعی و مشارکت مدنی شهروندان، همکاری و تعامل مردم با مدیریت شهری افزایش یافته و تناسب اقتدار نظام مدیریت شهری و جامعه مدنی با تمرکززدایی از قدرت ایجاد خواهد شد؛ به گونه‌ای که سرمایه اجتماعی منجر به مشارکت فعال شهروندان در برنامه‌ها و طرح‌های شهری شده و این فرصت را به شهروندان فراهم می‌کند که خودشان مشارکت فعالی در تصمیم‌گیری‌ها داشته باشند. در این شرایط، کنش‌های جمعی به راحتی منجر به نتیجه می‌گردد. با افزایش اعتماد اجتماعی و بالارفتن مشارکت اجتماعی شهروندان، هزینه‌های اجرای طرح‌ها و برنامه‌های شهری کاهش می‌یابد و مردم با مشارکت در مدیریت جامعه، همکاری مطلوب با نظام مدیریت شهری خواهند داشت. با افزایش سرمایه اجتماعی و تعامل مدیریت شهری و مردم در پروژه‌های مشترک، مشارکت اجتماعی در بین شهروندان نهادینه می‌شود و به بهبود حکمرانی کمک می‌کند. در

می‌توان گفت که دستیابی به شهری با قابلیت زندگی و کیفیت زندگی بالا که در آن امکانات و نیازهای اساسی هر شهروند تأمین شود در گرو تحقق الگوی حکمروایی خوب شهری است که اجماع، مشروعیت و اثربخشی تصمیمات را فراهم کند و مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری و اداره امور شهرها را تضمین می‌کند. از این رو کیفیت زندگی شهری الگویی برای استفاده بهینه از منابع و اختیارات به منظور نیل به اهداف حکمرانی خوب شهری تلقی شده است. کیفیت زندگی شهری و مولفه‌های آن (احساس بهزیستی، احساس رضایت اجتماعی، استانداردهای شهروندی و منزلت نقشی) می‌توانند به عنوان ابزاری برای تدوین چهارچوب راهبردهای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در مدیریت شهری به کار روند و از این طریق زمینه ارتقاء مشارکت شهروندان و حکمرانی خوب شهری را موجب شوند.

واقع، از طریق تبادل ارتباطات و اعتماد بین مدیریت شهری و شهروندان، یک چرخه عقلانی ناظر بر تبادل اطلاعات و انرژی بین نظام مدیریت شهری، جامعه مدنی و بخش خصوصی شکل می‌گیرد. این چرخه عقلانی به بالا رفتن همزمان کارآیی مدیریت شهری و شهروندان منجر می‌گردد. در مجموع، می‌توان گفت که سرمایه اجتماعی بالا به حکمرانی خوب می‌انجامد و سرمایه اجتماعی موجب داشتن حکومت خوب و کارآمد می‌شود. سایر یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین کیفیت زندگی شهری و حکمرانی خوب شهری نیز همبستگی معنادار مستقیمی وجود دارد؛ به نحوی که با افزایش کیفیت زندگی شهروندان، حکمرانی خوب شهری نیز افزایش پیدا می‌کند. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش لیتلو و دیگران^{۱۳} (۲۰۱۸)، هلیول و دیگران^{۱۴} (۲۰۱۴) و لپیس^{۱۵} (۲۰۱۳) است. در تحلیل این امر هم‌راستا با یافته‌های پژوهش توکلی و مومنی (۱۳۹۵)،

پی‌نوشت

1. Roberts et al.
2. Srivastava
3. Epstein and Gang
4. Lockwood
5. Sharma
6. Bourdieu
7. Coleman
8. Fukuyama
9. Sampson et al.
10. Jankaskis and Septien
11. Ritter
12. Gu et al.
13. Lintlow et al.
14. Helliwell et al.
15. Lapis

فهرست منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی، و مرتضی اسدیان. ۱۳۹۲. تحلیل و ارزیابی میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در ایران؛ موردشناسی شهر کاشمر. *جغرافیا و آمایش شهری* (۶): ۳۰-۱۷. https://gajj.usb.ac.ir/article_1075.html
- ابوالفتحی، محمد، و لقمان قنبری. ۱۳۹۸. بررسی موانع و راهکارهای تحقق حکمرانی خوب در ایران با تاکید بر سرمایه اجتماعی در سطح کلان. *پژوهش‌های راهبردی سیاست* (۲۹): ۴۱-۹. https://qpss.atu.ac.ir/article_10449.html
- اجزاء شکوهی، محمد، محمد رحیم رهنما، و نسرتین گوهری قاسم‌پور. ۱۳۹۳. مطالعه تطبیقی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در کلان‌شهرهای ایران. *ششمین کنفرانس ملی مدیریت و برنامه‌ریزی شهری با تاکید بر مولفه‌های شهر اسلامی*. مشهد: شورای اسلامی شهر مشهد. <https://www.symposia.ir/URBANPLANING06>
- آدینه‌وند، علی اصغر، مریم حاجی‌زاده، و مصطفی قدمی. ۱۳۹۲. بررسی عملکرد شهرداری در چهارچوب حکمرانی خوب شهری؛ نمونه مورد مطالعه: شهر بابلسر. *مدیریت شهری* (۳۱): ۶۴-۴۱. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=188427>
- پورمحمدی، محمدرضا، کریم حسین‌زاده دلیر، و عیسی پیری. ۱۳۸۹. حکمروایی مطلوب شهری بر بنیان سرمایه اجتماعی: آزمون نظم نهادی- فضایی ارتباطی و فاعلیت‌مندی غیراقتصادی. *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک* (۱): ۵۲-۳۵. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=129700>
- تقوایی، علی‌اکبر، و رسول تاجدار. ۱۳۸۸. درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی. *مدیریت شهری* (۲۳): ۵۸-۴۵. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=114738>
- توکلی، هانیه و مهدی مومنی. ۱۳۹۵. بررسی میزان تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با تاکید بر کیفیت زندگی شهری؛ مطالعه موردی مناطق ۱، ۷ و ۲۲ شهر تهران. *مطالعات مدیریت شهری* (۲۶): ۱۸-۱. https://ums.srbiau.ac.ir/article_9563.html
- حاجی‌لو، زهرا، سیدجمال‌الدین دریاباری، عباس ارغان، و رحمت‌الله فرهودی. ۱۳۹۶. تحلیل تطبیقی مدیریت شهری در کلانشهرهای تهران و لندن و توانمندسازی مدیران در راستای مدیریت یکپارچه شهری. *فصلنامه جغرافیا* (۳): ۱۵۱-۱۳۳. http://www.jgeoqeshm.ir/article_54109.html
- حبیبی، داود، و سحر محبوبی. ۱۳۹۸. تبیین رابطه حکمروایی خوب شهری و رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری. *مطالعه موردی: شهر دو گنبدان*. *مطالعات محیطی هفت حصار* ۸ (۳۰): ۵۸-۴۷. <https://hafthesar.iauh.ac.ir/article-1-784-fa.html>
- حسینی، سیدهادی. ۱۳۹۵. تحلیل شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با تاکید بر نظرات شهروندان و مدیران. *فصلنامه مطالعات شهری* ۵ (۲۰): ۵۲-۴۳. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_40907.html
- حشمت‌زاده، محمدباقر، اکبرمحمد حاجی‌یوسفی، و محمدعلی طالبی. ۱۳۹۶. بررسی موانع تحقق حکمرانی خوب در فرهنگ سیاسی ایران. *جستارهای سیاسی معاصر* (۱): ۲۴-۱. https://politicalstudy.ihs.ac.ir/article_2630.html
- حکمت‌نیا، حسن، محمد ملکی، میرنجف موسوی، و علیرضا افشانی. ۱۳۹۶. سنجش میزان تحقق‌پذیری حکمروایی خوب شهری در ایران. *مطالعه موردی شهر ایلام*. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی* (۳): ۶۱۹-۶۰۷. https://jhgr.ut.ac.ir/article_57235.html
- خادم‌الحسینی، احمد، حسین منصوریان، و محمدحسین ستاری. ۱۳۸۹. سنجش کیفیت ذهنی زندگی در نواحی شهری. *جغرافیا و مطالعات محیطی* (۳): ۶۰-۴۵. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=125507>
- خواجه شاهکوهی، علیرضا، شهرام مهدوی، فرشاد سوری، و رضا صمدی. ۱۳۹۱. ارزیابی و سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری؛ مطالعه موردی: شهر کاشان. *مدیریت شهری* (۳۰): ۲۹۶-۲۸۵. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=188725>
- دبلاغ، سروش، و ندا نفری. ۱۳۸۸. تبیین مفهوم خوبی در حکمرانی خوب. *مدیریت دولتی* (۳): ۱۸-۳. https://jipa.ut.ac.ir/article_20310.html
- دوله، فاطمه، سیفاله سیفالهی، و حبیب‌اله زنجانی. ۱۳۹۷. بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر حکمرانی خوب (مورد مطالعه: دانشجویان جوان دانشگاه آزاد اسلامی- واحد علوم و تحقیقات تهران). *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان* (۴۰): ۱۷۶-۱۵۳. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=525562>
- ربانی خوراسگانی، علی، و مسعود کیانپور. ۱۳۸۶. مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی؛ مطالعه موردی: شهر اصفهان. *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان* (۵۹-۵۸): ۱۰۸-۶۷. <https://jspi.khu.ac.ir/article-1-212-fa.html>
- رسول‌زاده اقدم، صمد، صمد عدلی‌پور، و خدیجه کوهی. ۱۳۹۵. تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی با هویت بازنایشانه؛ مورد مطالعه: دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان. *توسعه اجتماعی* (۲): ۱۲۲-۹۵. https://qjds.scu.ac.ir/article_12685.html
- رضوی، نیازمند. ۱۳۹۲. *ارزیابی شاخص‌های حکمرانی خوب شهری، مناطق دو، هشت و یازده شهر مشهد*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری.
- زاهد زاهدانی، سیدسعید، و سیدمحسن زهری بیدگلی. ۱۳۹۱. مدیریت شهری و تبیین مشارکت اجتماعی شهروندان در شهرداری. *مطالعات جامعه‌شناسی شهری* (۵): ۱۲۰-۸۳. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=199368>
- زاهدی، محمدجواد، ملیحه شیانی، و پروین علی‌پور. ۱۳۸۸. رابطه سرمایه اجتماعی با رفاه اجتماعی. *رفاه اجتماعی* (۳۲): ۱۳۰-۱۰۹. https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=1870&sid=1&slc_lang=fa
- زهیری، علیرضا. ۱۳۹۳. نسبت‌سنجی بوم‌شناسانه الگوی حکمرانی خوب. *علوم سیاسی* (۶۶): ۱۱۱-۸۷. <https://www.magiran.com/paper/1433093>
- زیاری، کرامت‌الله، وحید نیک‌بی، و علی حسینی. ۱۳۹۲. سنجش میزان مشارکت شهروندان در مدیریت شهری بر اساس الگوی حکمرانی خوب شهری؛ مطالعه موردی شهر یاسوج. *مسکن و محیط روستا* (۱۴۱): ۸۶-۶۹. <https://jhre.ir/article-1-223-fa.html>
- ساعی، علی، افشار کبیری، محمدسالار کسرای، و حسین صادقی. ۱۳۹۰. سرمایه اجتماعی و حکمرانی خوب: تحلیل تطبیقی فازی بین کشوری از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸. *فصلنامه مسائل اجتماعی ایران* (۲): ۹۴-۶۳. https://jspi.khu.ac.ir/browse.php?a_id=254&sid=1&slc_lang=fa

- ستاری ساریانلی، حسن، و حسین ذبیحی. ۱۳۸۸. نگرشی بر مفهوم مدیریت شهری حضرت رسول اکرم در شهر مدینه تجلی زیبای مدیریت شهر در شهر اسلامی. *فراسوی مدیریت* (۱۰): ۱۴۶-۱۰۵. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=119734>
- سلیمانی، علیرضا، احمد آفتاب، و شبنم صدق کار. ۱۳۹۴. تحلیل و ارزیابی میزان تحقق پذیری حکمرانی خوب شهری در ارومیه. *مطالعات مدیریت شهری* (۲۱): ۸۰-۶۵. https://ums.srbiau.ac.ir/article_9154.html
- شریفزادگان، محمدحسین، و حسین قانونی. ۱۳۹۶. تحلیل رابطه حکمروایی خوب کشورها و کیفیت زندگی شهرها. *رفاه اجتماعی* (۶۶): ۲۲۱-۱۸۵. https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=3027&sid=1&slc_lang=fa
- صالحی، رضا، مرتضی نعمتی، و سعید امان پور. ۱۳۹۳. بررسی سازوکار تاثیرگذاری شاخص های سرمایه اجتماعی در حکمرانی مطلوب شهری با استفاده از Amos. *برنامه ریزی فضایی* (۱۲): ۲۴-۱. https://sppl.ui.ac.ir/article_15989.html
- صفائی پور، زهرا. ۱۳۹۶. نقش مدیریت شهری در راستای تحقق توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر ایلام). *فصلنامه مطالعات عمران شهری* (۲): ۱۶۸-۱۹۲. <http://ensani.ir/file/download/article/1541325839-10162-2-7.pdf>
- عباسزاده، محمد، محمدباقر علیزاده اقدم، و سیدرضا اسلامی بناب. ۱۳۹۱. بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و آثومی اجتماعی. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی* (۱): ۱۷۲-۱۴۵. https://jirs.ut.ac.ir/article_36551.html
- فنی، زهره، سامان حیدری، و پرویز آقایی. ۱۳۹۴. سنجش کیفیت زندگی شهری با تاکید بر جنسیت، مطالعه موردی: شهر قروه. *پژوهش های بوم شناسی شهری* (۱۲): ۷۸-۶۵. <http://ensani.ir/file/download/article/20160719130057-9916-91.pdf>
- فوکویاما، فرانسیس. ۱۳۸۶. *پایان نظم: سرمایه اجتماعی و حفظ آن*. ترجمه غلامعباس توسلی. تهران: حکایت قلم نوین.
- فیروزی، محمدعلی، و هادی علیزاده. ۱۳۹۶. تحلیل و پیش بینی تحقق رویکرد حکمروایی شهری در مدیریت شهری اهواز. *فضای جغرافیایی* (۵۸): ۲۸۴-۲۶۵. http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-732-8&slc_lang=fa&sid=1
- قربانی، مهدی، لیلا عوض پور، و سارا راسخی. ۱۳۹۵. تحلیل سرمایه اجتماعی شبکه زنان روستایی در راستای توانمندسازی جوامع محلی (منطقه مورد مطالعه: روستای بزیجان، شهرستان محلات، استان مرکزی). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران* (۲): ۲۹۴-۲۷۳. https://jirs.ut.ac.ir/article_59243.html
- کبیری، افشار. ۱۳۹۰. *تبیین جامعه شناختی حکمرانی خوب: بررسی تطبیقی-فازی بین کشوری از سال ۲۰۰۸-۲۰۰۰*. رساله ی دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده ادبیات و علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی.
- کاظمیان، غلامرضا. ۱۳۹۵. *درآمدی بر الگوی حکمروایی شهری، در اندیشه های نو در مدیریت و حکمروایی شهری*. به کوشش جواد مهدی زاده. تهران: انتشارات آگاه.
- کاظمیان، غلامرضا، اسماعیل صالحی، محمدهادی ایازی، علی نودرپور، حسین ایمانی جاجرمی، و نوید سعیدی رضوانی. ۱۳۹۲. *مدیریت شهری: مبانی و حوزه ها*. تهران: انتشارات تیسرا.
- کمیجانی، اکبر، و پروانه سلاطین. ۱۳۸۷. تاثیر حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی در گروه کشورهای منتخب OPEC و OECD. *مدل سازی اقتصادی* (۶): ۲۴-۱. https://eco.firuzkuh.iau.ir/article_555679.html
- کوزه گر، لطفعلی، علی اصغر آدینهوند، مهدی علیان، و نرگس نظری. ۱۳۹۵. ارزیابی مدیریت شهر اهواز در چارچوب حکمرانی خوب شهری. *معماری و شهرسازی پایدار* (۲): ۱۶-۱. https://jsaud.sru.ac.ir/article_662.html
- لطیفی، غلامرضا. ۱۳۹۱. *مدیریت شهری*. تهران: انتشارات علم.
- محمدپور زرندی، حسین، و سیدمحسن طباطبایی مزدآبادی. ۱۳۹۶. *حکمروایی خوب شهری رهیافتی نوین به اقتصاد و مدیریت شهری*. تهران: انتشارات طحان.
- مرتضوی، مهدی. ۱۳۹۴. *مدیریت محلی و حکمروایی شهری*. با نگاهی به ساختار مدیریت شهری ژاپن، کره جنوبی، ترکیه و فرانسه. تهران: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران.
- موصوی، نفیسه، و علیرضا لاجوردی. ۱۳۹۳. مطالعه کیفیت زندگی شهری در ایران. *پژوهش های اقتصادی* (۲): ۹۵-۶۹. <https://ecor.modares.ac.ir/article-18-9042-fa.html>
- نقدی، اسداله، و حیدر بابایی. ۱۳۹۴. مروری بر شاخص ها و مولفه های کیفیت زندگی شهری. *مطالعات مدیریت شهری* (۲۳): ۱۴-۱. https://ums.srbiau.ac.ir/article_9389.html
- وظیفه دوست، حسین، و مهدی امینی. ۱۳۸۸. بررسی میزان اهمیت شاخص های کیفیت زندگی شهری تهران از دیدگاه مدیران و متخصصان مدیریت شهری. *مطالعات مدیریت شهری* (۳): ۱۸-۱. https://ums.srbiau.ac.ir/article_4739.html
- Borg, R., Arho Toikka, and Eeva Primmer. 2015. Social capital and governance: a social network analysis of forest biodiversity collaboration in Central Finland. *Forest Policy and Economics* (50): 90-97. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S138993411400118X>
- Borraz, O., and Patrick Le Galès. 2010. "Urban governance in Europe: The government of what?". *Pole Sud* (1): 137-151. <https://journals.openedition.org/metropoles/4297>
- Bowles, S., and Herbert Gintis. 2002. Social capital and community governance. *The economic journal* (112): 483, F419-F436. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-0297.00077>
- Coverdill, J. E., Carlos A. López, and Michelle A. Petrie. 2011. "Race, Ethnicity and the Quality of Life in America, 1972-2008". *Social Forces* (3): 783-805. <https://www.jstor.org/stable/41290088>
- Elahi, Kh. Q. 2009. "UNDP on good governance". *International Journal of Social Economics* (12): 1167-1180. <https://ideas.repec.org/a/eme/ijsepp/v36y2009i12p1167-1180.html>

- Epstein, G. S., and Ira N. Gang. 2009. "Good governance and good aid allocation". *Journal of Development Economics* (1): 12-18. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304387808000734>
- Go, F. M., Mariapina Trunfio, and Maria Della Lucia. 2013. "Social capital and governance for sustainable rural development". *Studies in Agricultural Economics* (115): 104-110. https://www.endpoverty.org.in/?gclid=EAlaIqObChMlnKqwpmF-QIVvhkGAB012Ak8EAAAYASAAEgLTkPD_BwE
- Helliwell, J. F., Haifang Huang, Shawn Grover, and Shun Wang. 2014. "Good governance and national well-being: What are the linkages?". *OECD Working Papers on Public Governance* (25): 1-75. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jxv9f651hvj-en.pdf?expires=1658260279&id=id&accname=guest&checksum=97155D89670E-6CE04E51978BD8122B52>
- Hlepas, N. 2013. Quality of life and local governance. SEARCH WP 05. <http://www.ub.edu/searchproject/wp-content/uploads/2013/09/WP05.21.pdf>
- Jankauskas, V., and Janina Šeputienė. 2007. "The relationship between social capital, governance and economic performance in Europe". *Business: Theory and Practice* (3): 131-138. https://www.happierlivesinstitute.org/report/economic-growth/?gclid=EAlaIqObChMI0r-wgdqF-QIVt41oCR1vVQ03EAAAYASAAEgKsJPD_BwE
- Lintelo, D. J. H., Jaideep Gupte, J. Allister McGregor, Rajith W. D. Lakshman, and Ferdous Jahan. 2018. "Wellbeing and urban governance: Who fails, survives or thrives in informal settlements in Bangladeshi cities?". *Cities* (72): 391-402. <https://eprints.whiterose.ac.uk/122170/10/1-s2.0-S0264275117301622-main.pdf>
- Lockwood, M. 2010. "Good governance for terrestrial protected area: A framework, principle and performance outcomes". *Journal of Environmental Management* (3): 754-766. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301479709003508>
- Lupala, J. M. 2015. "Urban governance in the changing economic and political landscapes: A comparative analysis of major urban centres of Tanzania". *Current Urban Studies* (3): 147-160. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=57612>
- Pereira, M., and Maria Cristina Canavarro. 2015. "Reliability and validity of the European Portuguese version of the quality of life index EUROHIS-QOL-8 in HIV-infected patients". *Revista Portuguesa de Saúde Pública* (2): 183-187. <https://estudogeral.sib.uc.pt/bitstream/10316/44879/1/2015%20Reliability%20of%20EUROHIS-QOL-8%20in%20HIV.pdf>
- Ritter, T. 2013. *Social capital as a determinant for good governance (An empirical analysis of the 27 EU member states)*. EGPA annual conference Edinburgh Scotland-UK. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-440-en.html&sw=Social+Capital>
- Roberts, S. M., Sarah Wright, and Phillip Oneill. 2007. "Good governance in the pacific? Ambivalence and possibility". *Geoforum* (5): 967-984. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0016718507000826>
- Sampson, R. J., Doug McAdam, Heather MacIndoe, and Simón Weffer-Elizondo. 2005. "Civil society reconsidered: The durable nature and community structure of collective civic action". *American Journal of Sociology* (3): 673-714. https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/3226956/Sampson_CivilSocietyReconsidered.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Srivastava, M. 2009. Good governance-concept, meaning and features: A detailed study. Available at <http://ssrn.com/abstract=1528449>
- UN. Secretariat. 2006. Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration, UN. <https://digitallibrary.un.org/record/566603?ln=en>
- World Bank. 2000. *Cities in transition: A strategic view of urban and local government issues*. Infrastructure Group, Urban Development, Washington, DC: World Bank.

نحوه ارجاع به این مقاله

بابائی مراد، بهناز. ۱۴۰۱. ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در چهارچوب حکمرانی خوب و ارتباط آن با کیفیت زندگی شهری و سرمایه اجتماعی. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر ۱۵(۳۹): ۲۲۷-۲۳۸.

DOI: 10.22034/AAUD.2022.202213.1994

URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_158048.html

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

